

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ОДЕСЬКІ ГРУДНЕВІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАНЯ:
ПРИВАТНЕ ПРАВО, ЯК КОНЦЕПТ
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
12 грудня 2024 року*

Одеса
Фенікс
2024

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонов*,
докторки юридичних наук, професорки *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професорка;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції:

Андронов Ігор – д.ю.н., професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Подцерковний Олег – д.ю.н., зав. кафедри господарського права та процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Харитонов Олена – д.ю.н., зав. кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Харитонов Тетяна – д.ю.н., зав. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Мінченко Райса – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Бабич Ірина – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Берназ-Лукавецька Олена – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Матійко Микола – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Орзіх Юрій – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Шамота Олександр – асистент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Одеські грудневі цивілістичні читання: приватне право, як концепт в умовах війни: людський вимір : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 12 груд. 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонов, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 318 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-40-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права і процесу, аграрного, земельного, екологічного та природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 12 грудня 2024 р. в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.1 : 341.9“364” (477)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	10
<i>Харитонов Євген Олегович, Харитонova Олена Іванівна,</i> ГІБРИДНА ВІЙНА ЯК ЗІТКНЕННЯ ІНТЕРЕСІВ: ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР . .	12
<i>Давидова Ірина Віталівна,</i> ЗУСТРІЧНИЙ ПОЗОВ У ДОГОВІРНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	16
<i>Мінченко Раїса Миколаївна,</i> ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ. ПРАВОСУДДЯ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ. АЛЬТЕРНАТИВА ЧИ НЕОБХІДНІСТЬ	20
<i>Сафончик Оксана Іванівна,</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДАННЯ ШЛЮБУ ОНЛАЙН ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСТОСУНКУ ДІЯ В УКРАЇНІ .	24
<i>Адамова Олена Семенівна,</i> СТРЕС ТА РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПСИХОСОМАТИЧНІ ТА ПРАВОВІ РОЗВІДКИ.....	27
<i>Бабич Ірина Григорівна,</i> ЕВОЛЮЦІЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА У РИМСЬКОМУ ПРАВІ І У СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	31
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна,</i> ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	34
<i>Василевська Надія Станіславівна,</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ, РЕАЛІЇ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ	37
<i>Глиняна Катерина Михайлівна,</i> ГУМАНІТАРНІ ПРИНЦИПИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ	41
HUMANITERIAN PRINCIPLES FOR THE PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN SITUATIONS OF ARMED CONFLICT	41
<i>Галупова Лариса Ігорівна, Мартинюк Іван Вікторович,</i> ПЕРЕВАГИ МЕДІАЦІЇ ЯК СПОСОБУ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	45
<i>Журило Сергій Сергійович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	49
<i>Завальнюк Сергій Володимирович</i> ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У ПОДОЛАННІ ПРОГАЛИНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ ЩОДО ПОНЯТТЯ «МАЙНОВОГО ПРАВА»	53

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#top>
2. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII. (втратив чинність у зв'язку із затвердженням Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-18#Text>
3. Про запобігання корупції: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

Завальнюк Сергій Володимирович

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У ПОДОЛАННІ ПРОГАЛИНИ В ЗАКОНОДАВСТВІ ЩОДО ПОНЯТТЯ «МАЙНОВОГО ПРАВА»

Будівельна галузь є важливим елементом соціально-економічного розвитку, оскільки забезпечує базу для росту промисловості, вирішення житлових проблем і підвищення рівня життя громадян. У договорах, пов'язаних із правами на новозбудовану нерухомість, предметом зобов'язання часто виступають майнові права на об'єкт нерухомості. Проте чинне законодавство не містить точного визначення терміну «майнове право». Це ускладнює вирішення суперечок між інвесторами та забудовниками, які виступають замовниками будівництва за різними цивільно-правовими договорами.

Судові органи не можуть оминати відсутність чіткого визначення цього терміну при вирішенні правових спорів, оскільки вони зобов'язані надавати обґрунтовані рішення щодо задоволення позовів чи відмови у їх задоволенні. Вивчення судової практики вищих судових інстанцій України та Європейського суду з прав людини дозволяє стверджувати, що існує певне сформоване уявлення щодо майнових прав.

Аналізуючи цивільне законодавство України, можна зробити висновок, що в Цивільному кодексі України не надано конкретного визначення терміна «майнові права». Згідно зі статтею 190 Цивільного кодексу України, майнові права класифікуються як неспоживчі речі, що є частиною речових прав. Незважаючи на це, безсумнівно, що майнові права є важливими елементами цивільних правовідносин, які впливають на різні юридичні процеси [13].

Майнові права охоплюють широкий спектр правовідносин, що стосуються володіння, використання та розпорядження майном, але не включають право власності. Це можуть бути як права, що є частиною основних складових права власності (володіння, користування, розпорядження), так і інші специфічні права, такі як право на здійснення певної діяльності, використання природних ресурсів або права вимоги. Цей підхід визначений у частині другій статті 3 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність» від 12 липня 2001 року № 2658-III [4].

У широкому сенсі майнове право є суб'єктивним правом, яке стосується майнових об'єктів, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті. Це включає право власності, похідні речові права, зобов'язальні права (наприклад, ті, що виникають із договорів про передачу майна для володіння чи користування), майнові права інтелектуальної власності, корпоративні права тощо. Вужче трактування майнових прав розглядає їх як самостійне суб'єктивне право, що може бути окремим об'єктом цивільного обороту. У цьому випадку передача майнового права означає надання набувачу права заявляти претензії до майна або здійснювати певні дії з ним. Такий підхід дозволяє чітко розмежовувати різні форми майнових прав у межах цивільного права [14, с. 302-303].

Концепція «майна», закріплена в статті 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція), має автономний характер. Це означає, що поняття «майно» не обмежується лише правом власності на фізичні об'єкти і не залежить від визначень, передбачених національними нормами права. Так, до цієї категорії можуть відноситись також права та інтереси, які мають активи або які прирівнюються до «права власності» і, відповідно, до «майна». Така правова позиція знайшла своє закріплення у практиці Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), зокрема у ряді рішень, серед яких можна виділити рішення у справах «Броньовські

проти Польщі» (заява № 31443/96) [11], «Сук проти України» (заява № 10972/05) [6], а також «Фон Мальтцан та інші проти Німеччини» (заяви № 71916/01, 71917/01 та 10260/02) від 2 березня 2005 року [5].

В рамках статті 1 Першого протоколу до Конвенції право власності не обмежується лише матеріальними об'єктами, а може також поширюватись на інші категорії прав, зокрема «легітимні очікування» та «майнові права». Це підкріплюється практикою ЄСПЛ, зокрема рішеннями у справах «Пайн Велі Девелопмент Лтд. та інші проти Ірландії» (заява № 12742/87) [7], а також «С. проти Сполученого Королівства» від 13 грудня 1984 року (заява № 10741/84) [12].

ЄСПЛ у рішенні від 1 червня 2006 року у справі «Федоренко проти України» (заява № 25921/02) наголосив на різноманітних аспектах права власності, зокрема: «існуюче майно», «виправдані очікування» щодо використання права власності, «законні сподівання» щодо його набуття [10]. Таку ж позицію було висловлено у справі «Стреч проти Сполученого Королівства» (заява № 44277/98) [9].

У справі «Н. К. М. проти Угорщини» від 14 травня 2013 року ЄСПЛ підкреслив, що «правомірні очікування» мають рівний захист з правом власності і майновими правами [8].

Верховний Суд України також неодноразово зазначав, що майнове право є «правом очікування», що включається в склад об'єкта цивільних правовідносин. Це визначення виносилось у ряді постанов, зокрема у справах № 6-168цс12 (30 січня 2013 року), № 6-36цс13 (15 травня 2013 року), № 6-51цс13 (4 вересня 2013 року), а також у більш пізніх рішеннях, таких як у справах № 6-2124цс15 (10 лютого 2016 року) та № 6-503цс16 (25 травня 2016 року).

У сучасній судовій практиці, Верховний Суд у справі № 947/25617/19 (21 червня 2022 року) підкреслив значення «правомірних очікувань» та права на їх захист. Суд відзначив, що громадяни мають право на захист своїх законних очікувань, а також на гарантію, що їх права, набуті на законних підставах, будуть реалізовані.

Верховний Суд також висловився з приводу первісного набуття права власності на новостворену нерухомість, за умови її створення за кошти інвестора, який є суб'єктом первісного набуття цього права, у рішенні від 14 вересня 2021 року у справі № 359/5719/17 (провадження № 14-8цс21) [1].

Таким чином, можна зазначити, що існує правова прогалина в національному цивільному законодавстві України щодо чіткого визначен-

ня поняття «майнове право». Судова практика, зокрема рішення Європейського суду з прав людини та Верховного Суду, активно формує правову позицію, що майнове право є важливим об'єктом цивільних правовідносин. Проте наявність різних інтерпретацій та відсутність однозначного законодавчого визначення потребують ухвалення чітких норм, що врегулюють це поняття на рівні законодавства. Тільки це може забезпечити правову визначеність і захист прав учасників цивільного обороту, полегшити процес захисту їхніх прав у разі порушення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 14 вересня 2021 року у справі № 359/5719/17 (провадження № 14-8цц21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101584598>.

2. Постанова Верховного Суду від 21 червня 2022 року у справі № 947/25617/19. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_KCS_2023.pdf

3. Постанова Верховного Суду України від 30 січня 2013 року у справі № 6-168цц12. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/29620576>.

4. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 № 2658-III : станом на 11 грудня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>

5. Рішення Європейського суду з прав людини від 02 березня 2005 року у справі «Фон Мальтцан та інші проти Німеччини» (Von Maltzan and Others v. Germany), заяви № 71916/01, 71917/01 та 10260/02. URL [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"sort":\["kdate%20Descending"\],"itemid":\["001-68660"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

6. Рішення Європейського суду з прав людини від 10 березня 2011 року у справі «Сук проти України» (Suk v. Ukraine), заява № 10972/05. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"sort":\["kdate%20Descending"\],"itemid":\["001-103893"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

7. Рішення Європейського суду з прав людини від 23 жовтня 1991 року у справі «Пайн Велі Девелопмент Лтд. та інші проти Ірландії» (Pine Valley Developments Ltd and Others v. Ireland), заява № 12742/87. URL [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"sort":\["kdate%20Descending"\],"itemid":\["001-57711"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

8. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Н. К. М. проти Угорщини» (NKM v. Hungary), скарга № 66529/11, від 14 травня 2013 року. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{"sort":\["kdate%20Descending"\],"itemid":\["001-119704"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{).

9. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Стреч проти Сполученого Королівства» (Stretch v. the United Kingdom), заява № 44277/98. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"sort":\["kdate%20Descending"\],"itemid":\["001-61173"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

10. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Федоренко проти України» (Fedorenko v. Ukraine), заява № 25921/02, від 01 червня 2006 року. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{"sort":\["kdate%20Descending"\],"itemid":\["001-75599"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{) .

11. Рішення Європейського суду з прав людини щодо прийнятності заяви у справі «Броньовські проти Польщі» (Broniowski v. Poland), заява № 31443/96. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{"sort":\["kdate%20Descending"\],"itemid":\["001-61828"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{) .

12. Ухвала Європейського суду з прав людини від 13 грудня 1984 року щодо прийнятності заяви S. проти Сполученого Королівства (S. v. the United Kingdom), заява № 10741/84. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"sort":\["kdate%20Descending"\],"itemid":\["001-74895"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) .

13. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV : станом на 11 грудня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

14. Шимон, С. І. Майнові права в структурі цивільного правовідношення: теоретичний аналіз / С. І. Шимон // Науковий вісник Ужгородського університету : серія: Право в 2-х частинах / голов. ред. Ю. М. Бисага. – Ужгород : Ліра, 2010. – Вип. 14, Ч. 2. – С. 300–303.

Матійко Микола Володимирович,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ФУНКЦІЇ РИМСЬКОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Однією з найважливіших підстав державності та правової системи Стародавнього Риму була його економічна база. Про рівень товарного виробництва та економіки в Стародавньому Римі свідчать його розвинені торговельні зв'язки.

Потужний вплив на економіку Стародавньому Риму в свою чергу здійснили приватна ініціатива та римське приватне право.

З огляду на наведені в науковій літературі думки «дієва економічна політика має ґрунтуватись на теоретичних розробках та рекомендаціях фахівців галузевої та фундаментальної економічної науки, а також інших суспільних наук» [1, 3].

Сучасна юридична наука особливу увагу звертає на соціальну цінність та напрямки впливу права. Зазначене актуалізує дослідження